

Ympla 28.8.2018
Liite § 44

FORSSAN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA 2018 - 2021

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	3
2 Ympäristöolosuhteet.....	3
2.1 Valvonta-alueen kuvaus.....	3
2.2 Ympäristön pilaantumisen riskit.....	4
3 Valvonnan voimavarat.....	5
3.1 Henkilöstöressurit.....	5
3.2 Valvontayhteistyö.....	5
4 Valvontakohteet.....	6
4.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet.....	6
4.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot.....	7
4.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvontakohteet.....	7
4.4 Muut valvottavat kohteet ja toiminnot.....	8
5 Riskinarviointi ja valvontaohjelma.....	9
5.1 Ympäristöriskien arviointi ja valvonnan kohdentaminen.....	9
5.2 Valvontaohjelma.....	10
6 Valvonnan toteuttaminen.....	11
6.1 Valvontatarkastukset.....	11
6.2 Muut valvontatavat.....	13
7 Tietojärjestelmät.....	15
8 Koulutus.....	15
9 Asiakaspalvelu, viestintä ja tiedotus.....	16
10 Valvontasuunnitelman tarkistus ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi.....	16

1 Johdanto ja lainsäädäntö

Valvontasuunnitelmaan on pyritty kokoamaan ympäristönsuojeluviranomaisen koko valvonnan työkenttä, joka on laajempi kuin pelkkä luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen valvonta. Laajempi valvontasuunnitelma edesauttaa käytettävissä olevien valvontaresurssien oikein kohdentamista ja varmistaa, että kaikki valvontatarpeet on tunnistettu.

Ympäristönsuojeluun liittyvän valvonnan tavoitteena on

- ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen,
- terveellisen, viihtyisän ja monimuotoisen ympäristön turvaaminen
- jätteiden synnyn ja haitallisten vaikutusten ehkäiseminen sekä
- luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten suunnitelma (*valvontasuunnitelma*) sekä luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma (*valvontaohjelma*). Valvonnan suunnitteluvollisuus koskee säännöllistä valvontaa eli ympäristönsuojelulain mukaisia luvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja.

Jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen valvontaa varten suunnitelma. Suunnitelman tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista.

Maa-aineslain ja vesilain mukaisen valvonnan suunnittelu ei ole lakisääteistä, mutta tehokaan valvonnan varmistamiseksi myös tätä valvontaa on tarpeen suunnitella.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, joka on luettavissa mm. kaupungin internetsivuilla. Valvontaohjelma on valvontasuunnitelmaa yksityiskohtaisempi ja siinä esitetään laitospohjaiset valvontatoimet ohjelmakauden aikana. Valvontaohjelma ei ole julkinen, koska yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista.

Forssan valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2018-2021. Elokuussa 2018 suunnitelma on päivitetty mm. jätelain ja kansainvälisten jätesiirottojen mukaisella valvonnalla.

2 Ympäristöolosuhteet

2.1 Valvonta-alueen kuvaus

Forssan asukasmäärä oli vuoden 2017 lopussa 17 186. Forssan maapinta-ala on yhteensä 254 km² ja vesipinta-ala 5 km². Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristölu-

vanvaraisia ja rekisteröityjä toimintoja on yhteensä 47, joista ympäristöluvanvaraisia toimintoja 38 ja rekisteröityjä toimintoja 9. Lisäksi alueella on 23 valtion viranomaisen toimivaltaan kuuluvaa ympäristöluvanvaraista toimintoa.

2.2 Ympäristön pilaantumisen riskit

Ympäristön pilaantumisen kannalta herkkiä alueita ovat mm. vesistöt, pohjavesialueet sekä luonnonsuojelu- ja Natura-alueet. Forssa kuuluu Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitoalueeseen. Forssan vesistöjen ekologinen tila vaihtelee huonosta hyvään. Tärkeimpiin vesistöihin lukeutuu kaupungin keskustan läpi virtaava Loimijoki, joka on Kokemäenjoen suurin sivuhaara. Loimijoen ekologinen tila on luokiteltu vuonna 2015 tyydyttäväksi.

Forssan maaperä on suurelta osin tasaisia savikoita, joiden välistä kohoaa metsäisiä hiekkamoreenista ja kallionpaljastumista koostuvia mäkisiä alueita. Savikot soveltuvat hyvin viljelyyn ja ne onkin suurimmaksi osaksi raivattu pelloiksi. Lisäksi Forssasta löytyy hiekka- ja soraharjuja sekä drumliineja pohjoisosista. Forssan eteläosien läpi kaakko-luoteis suunnassa kulkeva harju haarautuu aivan Forssan läntisellä rajalla. Forssan pohjoisosassa sijaitsee harjujakso, joka kulkee kunnan itärajalta Koijärvelle. Näissä muodostelmissa ovat Forssan tärkeimmät pohjavesivarat.

Forssassa on kokonaan tai osittain kahdeksan pohjavesialuetta. Näistä viisi on I-luokan ja kolme II-luokan pohjavesialueita. Pohjavesialueiden kokonaispinta-ala on yhteensä noin 17,4 km², joka on noin 7 % Forssan maapinta-alasta. Merkittävä pohjavesiriskiä aiheuttavat liikenne, asutus, yritystoiminta, pilaantuneet maa-alueet, maa-ainestenotto sekä maatalous. Forssan seudun pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on päivitetty vuonna 2017.

Yli puolet kunnan ympäristöluvanvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista on eläinsuojia ja polttonesteiden jakeluasemia. Näiden jälkeen eniten on kivenlouhinta- ja murskauspaikkoja sekä mineraalituotteiden valmistusta. Näiden toimintojen aiheuttamat ympäristöriskit liittyvät erityisesti vesistöjen, pohjavesien sekä maaperän pilaantumiseen. Ympäristöluvanvaraisista toiminnoista neljä sijaitsee luokitellulla pohjavesialueella. Pilaantuneita tai mahdollisesti pilaantuneita kohteita Forssassa on yhteensä noin 70 kpl. Pohjavesialueilla kohteista sijaitsee noin 10 kappaletta.

Forssassa Koijärven lintuvesialue kuuluu sekä Natura 2000 –verkkoon että valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan. Salmistonmäen-Loimalammin alue on valtakunnallisesti merkittävä perinnetuomakohde sekä lintuvesikohde. Alue on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla. Paikallisesti arvokkaita perinnebiotooppikohteita ovat Niittymäen vasikkalaidun, Joensuun niitty, Pahurin metsälaidun ja Vuolteenkosken haka. Kulttuuriperintökohteita ovat mm. muinaisjäännökset. Forssassa on kivikautisia asuinpaikkoja sekä useita irtolöytökohteita.

Forssaan perustettiin vuonna 2015 kansallinen kaupunkipuisto, jonka laajuus on 814 ha. Tarkoituksena on säilyttää eheänä kokonaisuutena Loimijoen vartta kulkeva vanha maisema, joka alkaa Salmistonmäen haasta, jatkaa keskustan vanhojen tehdasympäristöjen ohi harjuja sivuten aina Mäkilammen siirtolapuutarhaan ja ympäristöltään ja historialtaan monipuoliselle Lamminmäelle.

3 Valvonnan voimavarat

3.1 Henkilöstöresurssit

Forssan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena toimii ympäristölupalautakunta. Teknisen ja ympäristötoimen alaisessa ympäristönsuojeluyksikössä työskentelevät ympäristöpäällikkö ja – tarkastaja (yht. n. 1,7 htv). Kevästä 2017 alkaen ympäristötarkastaja on hoitanut ostopalveluna myös Jokioisten kunnan ympäristönsuojelua (n. 0,3 htv).

3.2 Valvontayhteistyö

Yhteistyötä tehdään seuraavien tahojen kanssa ja esim. seuraavissa tilanteissa:

- Hämeen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus
 - Osallistutaan tarvittaessa ELY-keskuksen valvomien laitosten tarkastuskäynneille
 - MARA-asetuksen mukaiset asiat
 - Pilaantuneiden maiden puhdistamisasiat
 - Ympäristöonnettomuustilanteet
 - Jätehuollon valvonta
 - Vesilain mukaiset tehtävät
 - Kansalaispalaute
- Pelastuslaitos ja poliisi
 - Ympäristöonnettomuustilanteet
 - Ympäristörikosasiat (myös syyttäjä mukana)
 - Hankalissa valvontatehtävissä voidaan tarvittaessa käyttää poliisin virka-apua
- Ympäristöterveydenhuolto (Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä)
 - Yhteiset tarkastukset tarvittaessa
 - Vesihuoltoon liittyvät tehtävät
 - Uimavesien ja vesistöjen tilan seuranta
 - Pyydetään lausunto ympäristölupahakemuksista
 - Kansalaispalaute, savuhaitta ja roskaantuminen ym. ympäristön pilaantuminen
- Rakennusvalvonta
 - Rakennetun ympäristön epäsiisteyden ja roskaantumisen valvonta
 - Rakennusvalvontaan tulleista lupahakemuksista lausutaan pyydettyä. Eniten yhteistyötä on mm. maalämpöön ja jätevesienkäsittelyyn liittyen.

- Jätehuoltoviranomainen
 - Forssan jätelautakunta, joka toimii 16 kunnan yhteislautakuntana.
 - Jätehuollossa toimii yhteistyössä kaikkiaan kolme eri toimijaa, jotka ovat kuntien yhteinen jätelautakunta (viranomaistehtävät), kuntien omistama jäteyhtiö Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy (palvelutehtävät) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (jätehuollon valvonta).

4 Valvontakohteet

Ympäristönsuojelun valvonta suunnataan ensisijaisesti kohteisiin, joissa ympäristön pilaantumisen vaaran arvioidaan olevan suurin. Huomioon otetaan toiminnan mahdollinen poikkeaminen säädösten ja päätösten vaatimuksista. Myös asukkaiden yhteydenotot, aiemmat viranomaishuomautukset tai ympäristövahingot vaikuttavat valvonnan suuntaamiseen.

4.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröityjen valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain 08/2018:

Taulukossa on eritelty kunnan ja valtionhallinnon kohteet erikseen.

Ympäristölupaa edellyttävä laitos tai toiminta (YSA 2 §)	Kunta kpl	AVI kpl
Metsä- ja metalliteollisuuden laitokset 1 mom. 1 ja 2 kohta	1	
Energiatuotanto ja orgaanisten liuottimien käyttö 1 mom. 3 ja 5 kohta		2
Kemikaalien tai polttonesteiden varastointi tai käsittely 1 mom. 4 kohta	8	
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto; 1 mom. 6 kohta	5	1
Mineraalituotteiden valmistus; 1 mom. 7 kohta	4	1
Nahan tai tekstiilien laitospäinen tuotanto tai käsittely; 1 mom. 8 kohta	1	
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus; 1 mom. 9 kohta	2	1
Eläinsuojat ja kalankasvatus; 1 mom. 10 kohta	12	5
Liikenne; 1 mom.11 kohta	2	
Jätteiden käsittely ja jätevesien käsittely; 1 mom. 12 kohta	3	13
Muu toiminta; 1 mom. 13 kohta		
Rekisteröidyt toiminnot (kuusi jakeluasemaa, kaksi energiantuotantolaitosta ja yksi asfalttiasema)	9	
yhteensä	47	23

Tietyistä toiminnoista, joihin ei tarvita ympäristölupaa, on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröintiä varten (YSL 116 §):

- Nestemäisten polttoaineiden jakeluasemat
- Asfalttiasemat
- Polttoaineteholtaan alle 50 MW:n energiantuotantoyksiköt
- Tietyt kemialliset pesulat ja orgaanisia liuottimia käyttävät laitokset.

Rekisteröitävät toiminnot rekisteröidään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään toimialakohtaisten asetusten siirtymäsäännösten mukaisesti. Tietyissä tilanteissa, kuten luokitelluilla pohjavesialueilla, em. toiminnot vaativat edelleen ympäristöluvan. Rekisteröinnissä siirrytään ennakkovalvonnasta jälkivalvontaan. Rekisteröitävien toimintojen valvonta jakautuu toimialakohtaisen asetuksen mukaisuuden valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen.

4.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ympäristönsuojelumääräyksissä (voimaan 1.6.2012) on määritelty milloin ilmoitusta ei tarvitse tehdä. Ilmoitukset koskevat pääasiassa rakentamista tai erilaisia ulkoilmatapahtumia. Ilmoitusten johdosta tehdään tarvittaessa tarkastus.

Muita ilmoituksia ovat:

- Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus (YSL 119 §)
- Poikkeuksellinen tilanne (YSL 120 ja 123 §)
- Poikkeuksellinen jätehuoltotilanne (YSL 120 ja 123 §):
esim. purkaminen tai rakentaminen

4.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvontakohteet

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluvat vesihuoltolaitosten viemäriverkkojen ulkopuolella sijaitsevilla kiinteistöillä syntyvien talousjätevesien lupa- ja valvonta-asiat (VNa 157/2017) sekä ympäristönsuojelulaissa (YSL) annetun yleisen jätevesiä koskevan puhdistamisvelvollisuuden (155 §) ja talousjätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevan määräyksen (156 §) valvonta- ja neuvontatehtävät. Viranomaiselle on annettu mahdollisuus myöntää tietyin edellytyksin poikkeus velvollisuudesta parantaa jätevesijärjestelmä säädösten edellyttämälle tasolle (156d §). Viranomainen voi lisäksi päättää jätevesien johtamisesta toisen maalle (158 §).

Forssassa noin 10 % asukkaista on kunnallisen jätevesiverkoston ulkopuolella. Valvontatarkastuksia näille kohteille tehdään tarpeen ja resurssien mukaan. Hajajätevesivalvonta ja -neuvonta kohdistetaan ensisijaisesti asutuskeskittyymiin, joissa on vesihuoltoon liittyviä ongelmia sekä pohjavesi- ja ranta-alueella sijaitseviin kiinteistöihin.

Kaikkien eläinsuojien valvontaa toteutetaan ns. nitraattiasetuksen (1250/2014) mukaisesti. Valvonta koskee mm. lannan ja lannoitevalmisteiden aumavarastointia sekä lannan levittämistä poikkeustilanteissa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa (YSL 180 §). Määräyksen antamisen tulee aina perustua viranomaisen paikalla tekemään tarkastukseen. Myös määräyksen noudattamista valvotaan.

Ympäristönsuojelumääräysten mukaisia valvonta-asioita ovat jätevesien käsittely, maalämpökaivojen sijoittaminen sekä jätteiden oma-toiminen käsittely (betoni- ja tiilijätteen hyödyntäminen maarakentamisessa). Poikkeamisen ympäristönsuojelumääräyksistä myöntää ympäristölupalautakunta.

4.4 Muut valvottavat kohteet ja toiminnot

Vesilain (587/2011) mukaiseen valvontaan liittyvät mm. ojitusasiat, vesirakentaminen, jäteveden johtaminen toisen ojaan sekä viemärin kunnossapidosta määrääminen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ELY-keskuksen toimivalta on pääosin vesilaissa jakamattonta ja valvonnan järjestämisestä on siksi tarpeen sopia ELY-keskuksen kanssa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii vesihuoltolain (119/2001) mukaisena valvontaviranomaisena. Tehtävänä on valvoa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen liittymistä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin ja vesijohtoon ja käsitellä lain 11 §:n ja 17 c §:n mukaisia vapautushakemuksia koskien liittymistä vesihuoltolaitoksen verkostoon tai hulevesiviemäriin. Tehtäviin kuuluu myös maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) § 103 f mukaisten vapautushakemusten käsittely. Vapautushakemusten käsittelyn yhteydessä kohteeseen tehdään tarvittaessa tarkastus.

Jätelain (646/2011) mukaiseen valvontaan kuuluu mm.:

- Jätehuoltomääräysten noudattamisen valvonta (uusimmat voimaan 1.9.2018).
- Jätehuollon liittyjävalvonta
- Laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallisia jätteitä (JL 124 §).
- Rakennetun ympäristön epäsiisteyden ja roskaantumisen valvonta, pois lukien Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen ympäristöhoito (167 §).
- Jätteen ammattimaisesta keräyksestä on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten (JL 100§). Tällainen keräystoiminta tarkastetaan viiden vuoden välein.

Maa-aineslain (555/1981) mukaisesti valvotaan toiminnassa olevia ottopaikkoja vuosittain, joita on tällä neljä. Valvontaa tehdään myös kotitarveotto kohteissa ja niillä ottoalueilla, joilla maisemointityöt ovat kesken. Vain pienestä osasta kotitarvealueita on tehty lain edellyttämä ilmoitus, eikä valvottavien alueiden määrästä ole kattavaa tietoa.

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa on tehty lähinnä ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonnan yhteydessä. Valvontaan kuuluu kemikaalien käyttöolosuhteiden valvonta kemikaaleja käsittelevissä laitoksissa kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi kemikaalilain sekä REACH-, biosidi- ja POP-asetusten nojalla. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on laatinut asiaa koskevaa valvontaohjeen, jota tarkastuksilla sovelletaan.

Otsonikerrosta heikentäviä aineita ja fluorattuja kasvihuonekaasuja (F-kaasuja) käytetään mm. kylmäaineina ilmastointi- ja jäähdytyslaitteissa. Otsonikerrosta heikentävien aineiden ja F-kaasujen käyttöä säädellään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksilla (EY) N:o 1005/2009 ja (EY) N:o 842/2006. Näiden asetusten valvonnasta ja niihin liittyvistä pätevyysvaatimuksista on Suomessa säädetty valtioneuvoston asetuksella 766/2016.

Erityislainsäädännön, kuten maasto- ja vesiliikennelain, ulkoilulain tai luonnonsuojelulain mukaan valvottavia kohteiden määrä vaihtelee vuosittain. Vesi- vesihuoltolain mukaista suunnitelmallista valvontaa ei tehdä. Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaisia kohteita ei tällä hetkellä ole.

5 Riskinarviointi ja valvontaohjelma

Ympäristönsuojelulain 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti. Akuutteihin valvontatapahumiin reagoidaan tilanteen vaatimalla tavalla.

5.1 Ympäristöriskien arviointi ja valvonnan kohdentaminen

Ympäristönsuojeluasetuksen 29 §:n mukaan määräaikaistarkastusten tiheys on määritettävä ympäristöriskien järjestelmällisen arvioinnin perusteella. Ympäristöriskien arviointi tehtiin marraskuussa 2016 laitoskohtaisesti viranhaltijoiden yhteistyönä ammattitaitoon ja kokeemukseen perustuen. Otantamenettelyä ei käytetä. Riskinarvioinnissa otettiin huomioon sekä laitoksen toiminnasta että sijainnista aiheutuvat riskit sekä valvontahistoria. Arvioinnissa käytettiin seuraavia perusteita:

- sijaintiriski: kohteen sijainti luokitellulla pohjavesialueella sekä pintavesien, luonnonsuojelualueiden ja häiriintyvien kohteiden läheisyys

- päästöriski: melu, haju, päästöt ilmaan, vaikutus luonnonympäristöön, päästöt veteen, päästöt maaperään ja jätteiden synty
- valvontahistoria: mm. säädösten ja määräysten noudattaminen, havaitut puutteet ja riskit, tarkkailutulokset, valitukset

Riskinarvioinnin perusteella laitoksille määritettiin valvontaluokka ja tarkastustiheys seuraavasti:

Valvontaluokka	Määräaikaistarkastus vähintään	Laitoksia kpl
2	kerran kahdessa vuodessa	5
3	kerran kolmessa vuodessa	6
5	kerran viidessä vuodessa	36

Ympäristöriskien arvioinnin laitoskohtaiset päivitykset tehdään tarvittaessa, mikäli toiminta tai sen ympäristöolosuhteet muuttuvat olennaisesti. Muuttunut valvontaluokka perusteluineen kirjataan valvontaohjelmaan. Uusille kohteille tehdään ympäristöriskien arviointi ja määritetään valvontaluokka lupaprosessin tai rekisteröinnin yhteydessä.

5.2 Valvontaohjelma

Valvontaohjelma muodostuu laitosluettelosta, joka sisältää laitoskohtaisen, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman tarkastuksista. Valvontaohjelmaan merkitään toteutuneet tarkastukset ja mahdolliset muut suunnitelmalliset valvontatoimenpiteet. Valvontaohjelmassa määrättyä määräaikaistarkastusten tiheyttä voidaan tarvittaessa muuttaa viranhaltijan tekemän harkinnan perusteella.

Valvontaohjelman mukaisia ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröityjen kohteiden määräaikaistarkastuksia tehdään laitoksille tehdyn riskinarvioinnin mukaan vuosittain noin 12 kpl.

Maa-aineslain valvontakohteet on koottu laitoskohtaisesti, ja valvontatiheys on määritetty ottotoiminnan laajuuden, ottoalueen sijainnin ja valvontatarpeen perusteella.

Jätelain säännöllisen valvonnan kohteet sisältävät jätelain 100 §:n mukaisesti rekisteröidyt jätteen kerääjät, joita on vain muutama. Jätelain 100 §:n mukaan rekisteröidään myös hyötyjätteen keräyspisteet joita on noin 15. Näiden tarkastukset keskittyvät keräyspisteen siisteyden valvontaan. Valvontatarve on huomattavasti muita rekisteröitäviä toimintoja vähäisempi. Tavoitteena on tarkastaa jätteenkerääjät viiden vuoden välein.

Forssan alueelta ei ole olemassa kattavaa rekisteriä vaarallista jätettä tuottavista toiminnoista. Jätelain säännöllisen valvontavelvollisuuden piiriin kuuluvat muut kuin ympäristöluvanvaraiset toiminnot. Luvanvaraisten toimintojen osalta jätelakia valvotaan osana ympäristöluvan tai maa-ainesluvan valvontaa. Vaarallista jätettä tuottavia toimintoja pystytään tarkastamaan vain projektiluontoisesti. Tarkastettavat toiminnot valitaan esim. toimialan perusteella.

Valvontaa kohdennetaan riskiperusteisesti jätemäärien, vaarallisten jätteiden määrä ja toiminnan ympäristöriskit. Jätteen kansainvälisiä siirtoja valvotaan kaiken oman tarkastustoiminnan yhteydessä.

Valvontaohjelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla mm. päivittämällä uudet ja poistuvat toiminnot. Ympäristönsuojeluyksikkö valmistelee vuosittain seuraavan vuoden valvontaohjelman, jonka toteuttamista ympäristöpäällikkö valvoo.

Laitoskohtainen valvontaohjelma on ainoastaan yksikön sisäisessä käytössä (ei-julkinen asiakirja), koska yksityiskohtaisen toimenpiteiden kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista. Toiminnanharjoittajalla on kuitenkin oikeus saada tietää valvontaluokkansa ja perusteet sen määräytymiselle.

6 Valvonnan toteuttaminen

Valvontatyötä ovat muun muassa tarkastusten suorittaminen, raporttien tarkistaminen, selvitysten ja suunnitelmien hyväksyminen, projektiluonteinen valvonta sekä valituksiin ja akuutteihin tilanteisiin reagointi.

Tehokas valvontatoiminta edellyttää aina ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan osittaista delegointia viranhaltijoille. Lainsäädäntö sisältää säännöksiä tilanteisiin, joissa valvontaviranomaisen on ryhdyttävä välittömiin valvontatoimiin. Näissä tilanteissa viranhaltija, jolle toimivalta on delegoitu, voi antaa määräyksiä tai keskeyttää toiminnan välittömästi. Valvonta-asioista delegoitu on mm. ympäristönsuojelulain, vesilain ja jätelain mukainen oikeus tiedonsaantiin ja tarkastustoimintaan, määräykset rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta ja toiminnan keskeyttämisestä kiireellisissä tapauksissa sekä ympäristönsuojelu- ja jätehuoltomääräysten valvonta. Ympäristönsuojelulain mukaisen tutkintapyynnön poliisille tekee ympäristöpäällikkö tai –tarkastaja.

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten tarkastaminen valvontakeinona soveltuu pääsääntöisesti vain viranhaltijoiden käytettäväksi. Suunnitelmaan on otettu myös muita valvontatapoja, jotka sopivat myös esimerkiksi harjoittelijoiden tehtäviksi, kuten projektiluonteiset valvontakyselyt ja selvitykset.

6.1 Valvontatarkastukset

Määräaikaistarkastukset

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella (ks.

Luku 5). Määräaikaistarkastuksen suorittamisesta peritään maksu taksan mukaisesti.

Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan paikan päällä suoritettua valvontakäyntiä. Jos toiminnan ympäristöluvan myöntäminen kuuluu valtion ympäristölupaviranomaiselle, tarkastuksen suorittaa ELY-keskus. Toiminnanharjoittajan edustajan on oltava paikalla ja käynnistä on yleensä pitänyt sopia etukäteen. Tarkastuksesta on laadittava tarkastusmuistio, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Määräaikaistarkastukseen sisältyy tarvittaessa uusintatarkastus.

Tarkastuksen yhteydessä seurataan myös ympäristöluvan ajanmukaisuutta. Valvontaviranomaisen tulee osana valvontatoimintaansa arvioida luvan muuttamisen perusteiden olemassaoloa. Tällöin tulee arvioida esimerkiksi toiminnan aiheuttamaa pilaantumisen vaaraa tai toiminnan mahdollisesti aiheuttamaa ympäristönsuojelulain 16—18 §:ssä säädetyn kiellon vastaisuutta. Myös toimintaympäristön olennainen muuttuminen tai luvan myöntämisen jälkeen asetetut uudet vaatimukset voivat laukaista luvan muuttamisen tarpeen. Jos valvonnassa havaitaan, että perusteet luvan muuttamiselle ovat olemassa, on ympäristönsuojeluviranomaisen käynnistettävä luvan muuttamisprosessi.

Tutustumiskäyntejä laitoksella, määräaikais- tai häiriöraporttien tai erilaisten selvitysten tarkastamista ei pidetä tarkastuksena, ellei siihen liity käyntiä toiminnan sijaintipaikalla.

Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

Tarkastus on suoritettava myös, jos onnettomuuden, poikkeustilanteen, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Asia voidaan tarkastuksen sijaan selvittää myös muulla asianmukaisella tavalla. Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa-asia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista. (YSL 169 §)

Erilaisten akuuttien tilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa voi olla mukana useita viranomaisia. Ilmoituksen saadessaan viranomaisen on selvitettävä muun muassa seuraavat asiat:

- tapahtumien kulku yleispiirteisesti
- aiheutuneiden päästöjen laatu ja määrä
- havaitut päästöjen vaikutukset ja laajuus
- kenelle muille viranomaisille on ilmoitettu

Ympäristönsuojelulain 123 §:n mukaan luvanvaraisesta tai rekisteröitävästä toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan on ilmoitettava viipymättä valvontaviranomaiselle poikkeuksellisista tilanteista, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa. Ympäristöluvuissa tulisi olla lupamääräykset erityistilanteisiin varautumisesta ja ilmoittamisesta.

Tarkastusten maksullisuus

Ympäristönsuojelulain 205 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista. Valvontamaksua voidaan periä myös rikkomuspohjaisesti, jolloin maksullisuus koskee kaikkea toimintaa. Maksullisia ovat tällöin hallintopakkomääräyksen noudattamisen (YSL 175–176 §) tai toiminnan keskeyttämisen (YSL 181 §) valvomiseksi tehty tarkastus. Maksun suuruus ja sen perusteet määritetään kunnan hyväksymässä taksassa. Forssan ympäristönsuojeluviranomaisen taksa on tullut voimaan 15.11.2016.

Maa-aineslain valvonnasta laskutetaan maa-ainestaksan (voimaan 1.1.2002) mukaiset vuosimaksut ja erityiset valvontamaksut. Maa-aineslain valvonnasta perittävät maksut eivät ole sidottuja suunnitelmallisuuteen vaan perustuvat ottotoiminnan laajuuteen.

Jätelain 44 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksuja valvontasuunnitelman mukaista rekisteröidyn jätteen keräyksen tai jätteiden kansainvälisten siirtojen valvomiseksi tehdyistä määräaikaistarkastuksista ja muista valvontatoimista. Valvontamaksua voidaan myös periä tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen roskaantuneen alueen siivoamista koskevan määräyksen (JL 75 §), yksittäisen määräyksen (125 §) tai rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi annettavan määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi.

Jätelain laiminlyöntimaksu on hallinnollisessa menettelyssä määrätävä seuraamusluonteinen maksu. Jätelaissa on luettelo tilanteista, joissa laiminlyöntimaksua voidaan soveltaa. Lähtökohtaisesti kyse on helposti todennettavista laiminlyönneistä, joiden toteennäyttäminen ei edellytä rikosoikeudellista tutkintaa.

6.2 Muut valvontatavat

Raporttien tarkastaminen

Toiminnanharjoittajilta saadut raportit (vuosiyhteenvedot, velvoite-tarkkailut, häiriötilanneraportit ym.) tarkistetaan. Tarpeen mukaan otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan ja pyydetään lisäselvitystä. Ympäristölupapäätöksiin kirjattujen tarkkailumääräysten valvonta on tärkeää tarkkailun suorittamisen ja toiminnan vaikutusten seuraamiseksi. Tarkkailuraportteihin perustuen ympäristöpäällikkö voi päättää ympäristöluvan tarkkailumääräysten mahdollisesta muuttamisesta.

Suunnitelmien ja selvitysten hyväksyminen

Ympäristölupapäätöksissä edellytetyistä suunnitelmista ja selvityksistä tekee päätöksen pääsääntöisesti ympäristöpäällikkö ja tarvittaessa ympäristölupalautakunta. Toiminnan lopettamiseen liittyvän suunnitelman hyväksyy ympäristölupalautakunta, joka voi tarvittaessa antaa lopettamista koskevia määräyksiä. Suunnitelmien, kuten tarkkailu-

suunnitelman, käsittelystä ja hyväksymisestä peritään maksu taksan mukaisesti.

Projektiluonteinen valvonta

Laitoksia ja toimintoja, jotka eivät säännöllisesti raportoi ympäristönsuojeluun liittyvistä asioista, voidaan valvoa ajoittain toteutettavilla projekteilla. Valvontakyselyt ja selvitykset voidaan kohdistaa esimerkiksi tiettyyn toimialaan (esim. korjaamot, eläinsuojat tai biojätteen suurtuottajat), alueeseen (esim. pohjavesi-, ranta- tai teollisuusalue) tai toimintoon (esim. kemikaalien varastointi, jätevesien käsittely tai jätehuolto). Myös ympäristöluvanvaraisia tai rekisteröitäviä laitoksia voidaan tarkastaa projektiluonteisesti esimerkiksi silloin, kun lainsäädännössä annetaan uusia, tiettyä toimialaa koskevia määräyksiä tai tällaisten määräysten toimeenpanoaika lähestyy.

Toiminnanharjoittajien tasavertaisen kohtelun vuoksi projektiin valittavien kohteiden rajaaminen on mietittävä tarkasti. Tiedotus projektista toimii välillisesti laajemmin myös muiden toiminnanharjoittajien herätelmissä ympäristönsuojeluasioihin.

Toimintaa koskevia tietoja voidaan pyytää kirjallisesti lomakkeilla, sähköpostilla tai puhelimitse suoritetulla kyselyllä. Lomake voi olla täytettävissä myös internet-sivuilla. Tietoja joudutaan pyytämään todennäköisesti monta kertaa, joten tietojen keräämiseen on varattava aikaa. Tietojen pyytäminen ja tarkastaminen voidaan antaa harjoittelijan tehtäväksi, mutta jatkotoimenpiteistä päättäminen ja määrääminen kuuluvat viranhaltijoille.

Valitukset

Asianosaisilla, yhdistyksillä, kunnalla sekä viranomaisilla on oikeus kirjallisesti panna jokin ympäristön pilaantumista tai luontovahinkoa koskeva asia vireille. Nimettömiin ilmoituksiin reagoiminen on viranomaisen omassa harkinnassa, mutta yleisen edun vastaista toimintaa koskevat ilmoitukset on syytä aina tarkistaa. Asianosaista voi pyytää panemaan asia vireille kirjallisesti, esimerkiksi jos valitukset samasta asiasta jatkuvat. Kirjallisesti vireille tullut asia on käsiteltävä ja siitä on annettava valituksenalainen päätös. Ennen päätöstä on valituksen kohteelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa sekä usein myös tarkastus tilanteen toteamiseksi on tarpeen.

Asianosaisen nimeä ei aina tarvitse ilmoittaa toiminnanharjoittajalle vaan viranhaltijan oma havainto riittää haitan toteamiseksi. Valvontäkäynnistä ei tarvitse ilmoittaa ennakolta toiminnanharjoittajalle, jos käynnin tarkoituksen voidaan olettaa vaarantuvan. Käynnin aikana tehdyt havainnot on ilmoitettava käynnin jälkeen toiminnanharjoittajalle.

Haitan (esim. haju tai melu) todentaminen voi joskus olla vaikeaa sen ajoittaisuuden vuoksi. Usein yhteydenotto toiminnanharjoittajaan ja asian tutkiminen yhteistyössä on helpoin ja tehokkain tapa edetä asian selvittämisessä. Monesti tarvittavat korjaustoimenpiteet ovat pieniä ja niistä voidaan sopia toiminnanharjoittajan kanssa ja kirjata so-

vitut asiat neuvottelu- tai tarkastusmuistioon. Viimeistään asian ratkettua ilmoituksen tekijälle annetaan palautetta viranomaisen toimista ja niiden vaikutuksesta ja merkitään asia käsitellyksi.

Mikäli asiat eivät etene neuvottelemalla, ympäristölupalautakunta voi antaa tarvittavat määräykset ympäristönsuojelulain 175 §:n perusteella. Kiireellisissä tapauksissa määräyksen voi antaa ympäristönsuojelulain 182 §:n perusteella ympäristöpäällikkö tai -tarkastaja, jolle tehtävä on delegoitu. Asia on kuitenkin tuotava viivytyksettä ympäristölupalautakunnan käsittelyyn.

7 Tietojärjestelmät

Kaikki ympäristönsuojelun asiakirjat arkistoidaan paperisena sekä tallennetaan sähköisesti Trimble Oy:n Locus-ohjelmaan asiakkaittain ja/tai kohteittain. Karttapohjainen ohjelma on otettu käyttöön 1.1.2014. Sitä edeltävät asiakirjat löytyvät Dynasty-ohjelmasta. Ajantasaisesta diaarista voidaan tulostaa listaus asian käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista.

Valvontaohjelma on excel-muotoinen tiedosto ja se tarkoitettu vain yksikön viranhaltijoiden sisäiseen käyttöön.

Ympäristönsuojelun valvonnassa hyödynnetään myös valtion ympäristöhallinnon erilaisia tietojärjestelmiä, kuten

- SYKE Avoin tieto –palvelu:
 - o Hertta- ympäristötiedon hallintajärjestelmä
 - o Vahti- ympäristönsuojelun tietojärjestelmä
 - o Liiteri- elinympäristöntietopalvelu
 - o Karpalo- karttapalvelu
- Maaperän tilan tietojärjestelmä MATTI
- Paikkatietoikkuna -karttapalvelu

Valtion ympäristönsuojelun sähköiseen raportointiin otetaan käyttöön uusi järjestelmä YLVA.

8 Koulutus

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella koulutuksella on tärkeä merkitys tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan valvonnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä. Tavoitteena on tuntee ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä valvonnan eri osa-alueilla sekä kehittää taitoja muuttuvassa hallintokentässä mukaan lukien atk- taidot sekä vuorovaikutustaidot. Henkilöstölle pidetään vuosittain kehityskeskustelut, joissa suunnitellaan myös koulutusta ja seurataan toteutumista. Tarkoituksena on kohdentaa koulutus osa-alueille, joilla tarvitaan lisäosaamista. Koulutus on tarpeen mukaan kaupungin sisäistä koulutusta tai ulkopuolisten tahojen järjestämää koulutusta.

9 Asiakaspalvelu, viestintä ja tiedotus

Viranomaispalveluille on laadittu viestintäsuunnitelma, joka koskee pääasiassa normaalitilanteen viestintää. Forssan kaupungilla on lisäksi yhteiset ja kaikkia toimialoja koskevat kriisitilanteiden viestintäohjeet.

Lainsäädännössä olevien, kaikkia hallintoaloja koskevien yleisten vaatimusten lisäksi, on ympäristösäädöksiin sisällytetty myös erityisiä tiedottamisvaatimuksia. Ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu ympäristönsuojelua koskeva tiedottaminen, valistus ja koulutus, ympäristönsuojelua koskevaan ohjaukseen ja neuvontaan osallistuminen sekä yhteistyön edistäminen. Ympäristönsuojelulaki puolestaan vaatii kuntaa huolehtimaan ympäristön tilan seurannasta.

Ympäristönsuojelulaissa on paitsi ympäristölupahakemusten ja -päätösten kuuluttamista koskevat säännökset myös pykälät sähköisen tiedonsaannin edistämiseen. Nykyaikainen verkkoviestintä on muutoinkin korostunut viestinnän suunnittelussa ja se on osaltaan monella tapaa parantanut kuntalaisten osallistumis- ja tiedonsaantimahdollisuuksia.

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma on julkinen ympäristölupalautakunnassa hyväksytty asiakirja, joka pidetään koko sen voimassaoloajan toiminnanharjoittajien ja kaupunkilaisten saatavilla kaupungin internetsivuilla. Sen lisäksi viranomaisella on yksityiskohtaisempi laitoskohtainen valvontaohjelma sisäiseen käyttöön. Ympäristönsuojeluviranomaisen taksa on myös julkinen ja saatavilla kaupungin internetsivuilla.

Valvontasuunnitelman yhtenä tavoitteena on edistää säännöllistä yhteydenpitoa valvontaviranomaisen ja valvontakohteen välillä.

10 Valvontasuunnitelman tarkistus ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelma päivitetään tarvittaessa tai vähintään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Valvontasuunnitelma tarkistetaan lisäksi aina, jos valvontaan vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Valvontaohjelman toteutumisesta laaditaan vuosittain yhteenveto, jossa tarkastellaan toteutunutta valvontaa verrattuna suunnitelman mukaiseen valvontaan. Yhteenvedossa tarkastellaan myös valvonnan tarpeen mahdollisia muutoksia sekä suunnitelman päivitystarvetta valvontakohteiden muuttuessa. Yhteenveto saatetaan ympäristölupakunnalle tiedoksi.

Arvioinnissa voidaan esittää, kuinka asianmukaisia asetetut tavoitteet ovat olleet, ottaen huomioon alueen ympäristönsuojelun tilanteen ja valvontaan osoitetut resurssit ja tulisiko valvontaohjelmassa olevia tavoitteita muuttaa sekä se paljonko jatkossa varataan resursseja

valvontaan. Arviossa voi olla myös arvio neuvonnan, koulutuksen ja tiedottamisen riittävydestä sekä arvio kehittämistarpeista. Myös valvontayhteistyön onnistumista muiden viranomaisten kanssa voidaan arvioida.